

Міністерство охорони здоров'я України
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Факультет післядипломної освіти
Кафедра хірургії та ендоскопії

**Методичні розробки
для підготовки до самостійної роботи**

(частина третя)

Методичні розробки складені колективом кафедри хірургії та ендоскопії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького:

- проф. Матвійчук Б.О.,
- проф. Заремба В.С.,
- доц. Павловський І.М.,
- доц. Лазько В.М.,
- доц. Стасишин А.Р.,
- доц. Бочар В.Т.,
- доц. Квіт А.Д.,
- доц. Кушнірук О.І.,
- ас. Голик Ю.Й.,
- ас. Федчишин Н.Р.,
- ас. Бохонко Р.Л.,
- ас. Гураєвський А.А.
- ас. Бабін І.О.,
- ас. Комарницький Є.С.,
- ас. Пастрик Л.В.,
- ас. Протопопов А.О.

Рецензенти:

- завідувач кафедри загальної хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д.мед.н., професор **Андрющенко В.П.**
- професор кафедри сімейної медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького Академік АНВО України, д.мед.н. **Заремба Є.Х.**

Методичні розробки обговорені та схвалені на методичній нараді кафедри **19 грудня 2018 р.**, протокол **№ 11**

Методичні розробки затверджено на засіданні методичної комісії з післядипломної освіти **18 лютого 2019 р.**, протокол **№ 1**

САМОСТІЙНА РОБОТА
Тематичний план занять зі самостійної роботи для здобувачів PhD
за спеціальністю "Хірургія"

№	вид	ТЕМА	год.
1.	сам.р	Ангіографія та флебографія при патології судинної системи. Реографія	4
2.	сам.р	Дивертикули стравоходу. Класифікація, діагностика, лікування	4
3.	сам.р	Діагностика цукрового діабету у хірургічних хворих. Особливості передопераційної підготовки та ведення післяопераційного періоду у хворих на цукровий діабет	4
4.	сам.р	Діагностика, лікування і профілактика сказу	4
5.	сам.р	Діагностична та лікувальна лапароскопія при травмі	4
6.	сам.р	Ендемічний та вузловий зуб, їх клініка та діагностика. Показання до операції. Види і обсяг операцій	4
7.	сам.р	Кардіоспазм, ахалазія кардії. Діагностика, лікування	4
8.	сам.р	Клініка, діагностика і лікування лімфедми	4
9.	сам.р	Клініка, діагностика і лікування хронічних тироїдитів (Хашимото і Ріделя)	4
10.	сам.р	Клініка, діагностика та лікування синдрому Штейна-Левенталя	4
11.	сам.р	Клініка, діагностика та хірургічне лікування захворювань наднирників: синдромів Іценко-Кушинга, Конна, Аперта-Галле, феохромочитоми, хвороби Аддісона	4
12.	сам.р	Клінічна анатомія стравоходу. Клітковинні тканинні простори середостіння та їх дронування	4
13.	сам.р	Лімфангоїт і лімфаденіт. Діагностика і лікування	4
14.	сам.р	Міастенія як хірургічна проблема	4
15.	сам.р	Посттромбофлебітичний синдром	4
16.	сам.р	Правець. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Лікування та профілактика	4
17.	сам.р	Етіологія і патогенез тиротоксикозу	4
18.	сам.р	Хірургічне лікування захворювань парацитоподібних залоз	4
		Всього	72

Тема самостійної роботи №1. *Ангіографія та флебографія різних відділів судинної системи. Реографія*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів сучасні знання про ангіографію, флебографію та реографію.

Практично орієнтована: ознайомити лікарів-інтернів із технічними аспектами виконання досліджень судинної системи, діагностичними можливостями флебографії, реографії та агніографії.

Навчальні питання:

1. Церебральна ангіографія: показання та протипоказання, етапи проведення ангіографії. Інтерпретація результатів дослідження.
2. Техніка виконання та діагностичні можливості аортографії, коронарографії та ангіопульмонографії.
3. Показання і техніка виконання ангіографії черевного стовбура, ниркових артерій. Техніка виконання кавографії та інтерпретація її результатів.
4. Черевна аортографія та селективні ангіографії артерій стегна, коліна, гомілки. Флебографія нижніх кінцівок.
5. Сучасні можливості рентген-ендоваскулярної хірургії.
6. Реографія та її діагностична цінність.

Контрольні питання :

1. Показання до виконання ангіографії судин головного мозку.
2. Інтерпретація результатів ангіопульмонографії та аортографії.
3. Техніка виконання мезентерікографії, целиакографії та їх значення в діагностиці захворювань органів черевної порожнини.
4. Показання та етапи виконання флебографії нижніх кінцівок.
5. Рентген-ендоваскулярні хірургічні втручання при патології серця, головного мозку та органів черевної порожнини.
6. Показання до проведення реоенцефалографії та реонефрографії, реовазографії нижніх кінцівок.

Тема самостійної роботи № 2. *Дивертикули стравоходу. Класифікація. Діагностика. Лікування*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання з питань етіології, класифікації, діагностики та лікування дивертикулів стравоходу.

Професійно-орієнтовна: навчити лікарів-інтернів розпізнавати дивертикули стравоходу, обрати адекватну лікувальну тактику.

Навчальні питання:

1. Етіологія дивертикулів стравоходу.
2. Особливості класифікації захворювання.
3. Клінічний перебіг дивертикулів стравоходу.

4. Діагностичні критерії.
5. Показання до хірургічного лікування дивертикулів стравоходу.

Тема самостійної роботи №3. *Діагностика цукрового діабету у хірургічних хворих. Особливості передопераційного приготування та лікування хворих на цукровий діабет після операції*

Навчальна мета заняття: ознайомити лікарів-інтернів з особливостями перебігу хірургічних захворювань у хворих на цукровий діабет.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розпізнавати цукровий діабет у хворих з хірургічною патологією, знати особливості передопераційного приготування і лікування таких пацієнтів після операції.

Навчальні питання:

1. Цукровий діабет як хірургічна, ендокринологічна та соціальна проблеми.
2. Особливості передопераційного приготування і лікування хворих на цукровий діабет після операції.
3. Гнійні захворювання шкіри і підшкірної клітковини, операційні втручання у хворих на цукровий діабет.
4. „Діабетична стопа” – етіопатогенез, клініка, діагностика, лікування, профілактика.

Контрольні запитання:

1. Інсулінозалежний та інсулінонезалежний цукровий діабет.
2. Особливості діагностики цукрового діабету у хворих на хірургічні захворювання.
3. Вибір методу знеболення та способу операційного втручання у хворих на цукровий діабет.
4. Можливі ускладнення після загальнохірургічних операцій та післяопераційне лікування хворих на цукровий діабет.
5. Показання, обсяг та способи операційних втручань у хворих з хірургічними ускладненнями цукрового діабету.

Тема самостійної роботи №4. *Діагностика, лікування та профілактика сказу*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів сучасні знання про діагностику та лікування сказу.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розпізнавати сказ, диференціювати з іншими захворюваннями, знати невідкладні заходи при підозрі на сказ.

Навчальні питання:

1. Етіологічні чинники сказу.
2. Патогенез, патоморфологія, епідеміологія сказу.
3. Основні симптоми клінічної діагностики сказу.
4. Диференційна діагностика сказу з правцем, ботулізмом, алкогольним делірієм, лісофобією, хворобою Ауески.
5. Невідкладні заходи, лікування та профілактика.

Контрольні питання:

1. Етіологічні чинники сказу.
2. Механізм інфікування сказом.
3. Стадії перебігу захворювання та клінічні симптоми сказу.
4. Основні принципи лікування хворих на сказ.
5. Специфічна профілактика сказу, схема проведення.

Тема самостійної роботи №5. *Ендемічний та вузловий зоб, їх клініка та діагностика. Показання до операції. Види і обсяг операцій*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів сучасні знання про ендемічний та вузловий зоб, їх клінічні ознаки, діагностику, показання до операційного лікування.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів діагностувати ендемічний та вузловий зоб, визначати показання до операційного лікування.

Навчальні питання:

1. Визначення поняття „ендемічний зоб”, „вузловий зоб”, їх спільні ознаки та відмінності.
2. Клінічні ознаки ендемічного та вузлового зоба.
3. Діагностування ендемічного та вузлового зоба.
4. Показання до операційного лікування ендемічного та вузлового зоба.
5. Обсяг операції при ендемічному і вузловому зобі.

Контрольні питання:

1. Визначення поняття „ендемічний зоб”, його види.
2. Клінічні та діагностичні ознаки вузлового та дифузного ендемічного зоба.
3. Показання до операційного лікування ендемічного і вузлового зоба.
4. Основні етапи виконання гемі- і тиреоїдектомії.

Тема самостійної роботи №6. **Кардіоспазм, ахалазія кардії. Діагностика, лікування**

Навчальна мета заняття: ознайомити лікарів-інтернів з етіологією кардіоспазму, ахалазії кардії, їх ускладненнями і тактикою лікування.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розрізняти кардіоспазм, ахалазію кардії, обирати адекватну тактику лікування.

Навчальні питання:

1. Анатомія, топографія, фізіологія стравоходу.
2. Етіологія, патогенез ахалазії кардії.
3. Патологічна анатомія.
4. Клінічні ознаки кардіоспазму.

Контрольні питання:

1. Анатомія, топографічна анатомія стравоходу.
2. Етіологія, патогенез кардіоспазму.
3. Патологічна анатомія.
4. Клінічні ознаки та діагностування ахалазії кардії.
5. Класифікація за Петровським.
6. Лікування: консервативне, хірургічне.
7. Ускладнення та результати лікування.

Тема самостійної роботи №7. **Клініка, діагностика і лікування лімфедemi**

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про клінічні ознаки, діагностування і лікування лімфедemi.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розрізняти лімфедему, вміти обирати тактику лікування.

Навчальні питання:

1. Анатомія лімфатичних судин нижньої кінцівки, їх будова та функція.
2. Причини виникнення, механізм розвитку лімфедemi кінцівки.
3. Фізикальні методи обстеження хворих.
4. Консервативні та операційні методи лікування патології лімфатичної системи кінцівки.
5. Експертиза працездатності пацієнтів з лімфедемою.

Контрольні питання:

1. Основні етіологічні чинники захворювань лімфатичних судин нижніх кінцівок.
2. Клінічні ознаки лімфедemi.
3. Клінічні та інструментальні методи обстеження хворих на лімфедему.

4. Посиндромна діагностика захворювань лімфатичних судин нижніх кінцівок.
5. Диференційна діагностика захворювання судин нижніх кінцівок.
6. Методи консервативного та операційного лікування.
7. Слоновість – причини, клініка, лікування.

Тема самостійної роботи №8. ***Клініка, діагностика і лікування хронічного тиреоїдиту (Хашімото і Ріделя)***

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про хронічний аутоімунний тиреоїдит Хашімото (АІТ) та фіброзний тиреоїдит Ріделя, їх клінічні ознаки, діагностику і лікування.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розпізнавати хронічний аутоімунний тиреоїдит, відрізнити його від фіброзного тиреоїдиту Ріделя, знати основні принципи лікування.

Навчальні питання:

1. Етіологія і патогенез хронічного тиреоїдиту (Хашімото і Ріделя).
2. Варіанти клінічного перебігу, основні симптоми хронічного тиреоїдиту.
3. Додаткові методи дослідження хронічного тиреоїдиту (інструментальні, гормональні, імунологічні, морфологічні).
4. Диференційна діагностика хронічного тиреоїдиту Хашімото і Ріделя.
5. Лікування хронічного аутоімунного тиреоїдиту Хашімото і фіброзного тиреоїдиту Ріделя.

Контрольні питання:

1. Короткі відомості про етіологію і патогенез хронічного тиреоїдиту Хашімото і Ріделя.
2. Основні клінічні симптоми і відмінності між тиреоїдитами Хашімото і Ріделя.
3. Діагностична програма при підозрі на хронічний тиреоїдит.
4. Диференційна діагностика хронічного тиреоїдиту Хашімото і Ріделя.
5. Тактика і вибір методу лікування хронічного тиреоїдиту Хашімото і Ріделя.

Тема самостійної роботи №9. ***Клініка, діагностика та лікування синдрому Штейна-Левенталя***

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про клінічні ознаки, діагностику та лікування синдрому Штейна-Левенталя.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розпізнавати синдром Штейна-Левенталя, обирати адекватну лікувальну тактику.

Навчальні питання:

1. Патогенез синдрому Штейна-Левенталя.

2. Первинний та вторинний полікістоз яєчників.
3. Клінічні ознаки синдрому Штейна-Леветаля.
4. Диференційна діагностика з гострими хірургічними захворюваннями органів малої миски.
5. Сучасні методи операційного лікування.

Контрольні питання:

1. Вторинний полікістоз яєчників.
2. Різниця між первинним і вторинним полікістозом яєчників.
3. Які клінічні ознаки синдрому Штейна-Леветаля ?
4. Види операційних втручань при синдромі Штейна-Леветаля.
5. Тактика хірурга при інтраопераційній верифікації гінекологічної патології.

Тема самостійної роботи №10. ***Клініка, діагностика та хірургічне лікування захворювань наднирників: синдрому Іценко-Кушінга, Конна, Аперта-Галле, феохромоцитом, хвороби Адісона***

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів сучасні знання про хірургічну патологію наднирників.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розпізнавати хірургічну патологію наднирників, вміти її діагностувати і знати методи хірургічного лікування.

Навчальні питання:

1. Синдром Іценко-Кушінга: клініка, діагностика, хірургічне лікування.
2. Синдром Конна: клініка, діагностика, хірургічне лікування.
3. Адрено-генітальний синдром (Аперта-Галле): клініка, діагностика, хірургічне лікування.
4. Феохромоцитома: клініка, діагностика, хірургічне лікування.
5. Хвороба Адісона: клініка, діагностика, хірургічне лікування.

Контрольні питання:

1. Фізіологія надниркових залоз і клінічне значення їх гормональної дисфункції.
2. Методи лабораторної та інструментальної діагностики гормонально активних пухлин надниркових залоз.
3. Клінічні ознаки захворювань наднирників та їх відмінності, в залежності від типу пухлини.
4. Диференційна діагностика захворювань наднирників.
5. Особливості передопераційного періоду, анестезіологічного забезпечення і операційних втручань на наднирниках.
6. Синдроми множинних ендокринних неоплазій (МЕН-I, МЕН-IIa, МЕН-IIб).

Тема самостійної роботи №11. *Клінічна анатомія стравоходу. Клітковинні тканинні простори середостіння та їх дренивання*

Навчальна мета заняття: сформулювати у лікарів-інтернів знання про клінічну анатомію стравоходу, клітковинні простори середостіння та їх дренивання.

Практично орієнтована: навчити лікарів-інтернів обирати адекватний спосіб дренивання клітковинних тканинних просторів середостіння.

Навчальні питання:

1. Клінічна анатомія стравоходу.
2. Кровопостачання та інервація стравоходу.
3. Класифікація клітковинних просторів середостіння.
4. Етіологія та патогенез медіастиніту.
5. Клінічні ознаки і діагностика гнійних захворювань клітинних просторів середостіння.
6. Вибір хірургічного доступу в лікуванні медіастиніту.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія стравоходу.
2. Клітковинні простори середостіння.
3. Причини виникнення та клінічний перебіг медіастиніту.
4. Класифікація медіастинітів.
5. Клінічні ознаки при різних видах медіастиніту.
6. Основні методи діагностики медіастиніту.
7. Хірургічні доступи при патології середостіння.

Тема самостійної роботи №12. *Лімфангоїт і лімфаденіт. Діагностика і лікування*

Навчальна мета заняття: сформувати в лікарів-інтернів знання про діагностику і лікування лімфангоїту та лімфаденіту.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів діагностувати лімфаденіт і лімфангоїт, обирати адекватну тактику лікування.

Навчальні питання:

1. Загальні принципи діагностики лімфангоїту та лімфаденіту.
2. Загальні принципи лікування лімфангоїту та лімфаденіту.
3. Значення ультрасонографічного ангіосканування у диференційній діагностиці захворювань вен нижніх кінцівок.
4. Значення антибіотикотерапії у лікуванні захворювань судин лімфатичної системи.
5. Реабілітація пацієнтів із захворюваннями лімфатичної системи.

Контрольні питання:

1. Ускладнення при розкритті лімфатичних колекторів.
2. Про що свідчить підтікання гною з-під пахвинної зв'язки, що виникло після розкриття флегмони гомілки ?
3. Операційний доступ при розкритті гострого гнійного лімфаденіту.
4. Методи операційних втручань при гнійному лімфаденіті.

Тема самостійної роботи №13. **Медіастиніт. Етіологія. Клініка та діагностика. Методи дренивання середостіння.**

Навчальна мета: сформувати у лікарів-інтернів сучасні знання про гострі захворювання органів середостіння.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів проводити діагностику та лікування медіастинітів.

Навчальні питання:

1. Клінічна і топографічна анатомія середостіння.
2. Причини виникнення медіастиніту.
3. Клінічна класифікація медіастиніту.
4. Клінічні ознаки медіастиніту.
5. Діагностування та лікування гострого медіастиніту.

Контрольні питання:

1. Клінічна анатомія середостіння.
2. Причини виникнення медіастиніту.
3. Клінічна класифікація медіастиніту.
4. Клінічні ознаки і діагностування гострого медіастиніту.
5. Методи дренивання середостіння.

Тема самостійної роботи № 14. **Міастенія як хірургічна проблема**

Навчальна мета заняття: ознайомити лікарів-інтернів з клінічними проявами міастенії, основними методами консервативного та хірургічного лікування.

Професійно орієнтована: засвоїти прояви генералізованої форми міастенії, покази до операційного втручання, техніки виконання тимектомії.

Теми реферативних повідомлень:

- Симптоматика міастенії
- Діагностика захворювання
- Консервативне лікування міастенії
- Покази до оперативного втручання

Напрямки дискусії:

- Основні прояви мі астенічного кризу
- Серологічні дослідження, голчаста електроміографія у діагностиці міастенії
- Роль КТ грудної клітки для виявлення тимоми або гіперплазії вилочкової залози
- Генералізована форма міастенії, як показ для тимектомії.

Тема самостійної роботи №15 *Посттромбофлебітичний синдром (ПТФС)*

Навчальна мета заняття: узагальнити і систематизувати знання про посттромбофлебітичний синдром.

Професійно орієнтована: прослідкувати причинно-наслідкову залежність лімфовенозної недостатності, флеботромбозу в системі нижньої порожнистої вени та ПТФС.

Теми реферативних повідомлень:

- Основні причини розвитку ПТФС
- Клініка та діагностика різних форм ПТФС
- Диференціальна діагностика ПТФС
- Методи консервативного та операційного лікування ПТФС
- Показання та протипоказання для проведення хірургічного лікування
- Методи профілактики розвитку ускладнень ПТФС

Напрямки дискусії:

- Особливості венозної гемодинаміки у хворих з ПТФС
- Клінічна характеристика різних форми ПТФС
- Патогенез виникнення трофічної виразки у хворих з ПТФС
- Диференціальна діагностика ПТФС, лімфостазу та ангіодисплазії
- Методи діагностики ПТФС
- Види рентгенологічних досліджень при ПТФС
- Показання і протипоказання для операційного лікування ПТФС
- Методи операційного лікування
- Експертна оцінка працездатності хворого на ПТФС

Тема самостійної роботи № 16. *Правець. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Лікування, профілактика.*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про діагностику і лікування правця.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів діагностувати правець, надати невідкладну допомогу.

Навчальні питання:

1. Клостридії – етіологічний чинник виникнення правця.
2. Патогенез, патоморфологія, епідеміологія правця.
3. Основні клінічні симптоми правця.
4. Диференційна діагностика правця з менінгітом, енцефалітом, сказом, епілепсією.
5. Лікування і профілактика правця.

Контрольні питання:

1. До якого виду мікроорганізмів належить збудник правця ?
2. Механізм інфікування правцем.
3. Основні клінічні симптоми правця.
4. Основні принципи лікування хворих на правець.
5. Планова первинна специфічна профілактика правця.

Тема самостійної роботи №17. *Етіологія і патогенез тиреотоксикозу*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про клінічні ознаки тиреотоксикозу, захворювання щитоподібної залози (ЩЗ), які супроводжуються тиреотоксикозом, про сучасні методи діагностики.

Професійно орієнтована: навчити лікарів-інтернів розрізняти клінічні ознаки тиреотоксикозу, вміти визначати захворювання ЩЗ, які спричинили появу тиреотоксикозу, диференціювати його з іншими захворюваннями.

Навчальні питання:

1. Клінічні ознаки тиреотоксикозу.
2. Інструментальні дослідження ЩЗ.
3. Гормональні дослідження ЩЗ.
4. Встановлення причини, ступеня тяжкості тиреотоксикозу, глибини функціональних розладів ЩЗ.
5. Диференційна діагностика тиреотоксикозу.

Контрольні питання:

1. Клінічні ознаки тиреотоксикозу: розлади серцево-судинної, нервової систем та функції шлунково-кишкового тракту.
2. Клінічні вияви тиреотоксикозу: зміни шкіри і підшкірної клітковини, очні симптоми, місцеві зміни.
3. Інструментальні методи дослідження ЩЗ при тиреотоксикозі.
4. Гормональні дослідження функції ЩЗ.
5. Диференційна діагностика тиреотоксикозу.

Тема самостійної роботи №18. *Хірургічне лікування захворювань паращитоподібних залоз.*

Навчальна мета заняття: сформувати у лікарів-інтернів знання про ускладнення під час операції на ЩЗ, способи їх попередження, особливості лікування хворих із тиреотоксикозом у після операції з метою запобігання ускладнень.

Професійно орієнтована: показати лікарям-інтернам способи попередження ускладнень при операції на щитоподібній залозі, окреслити необхідні заходи з метою профілактики післяопераційних ускладнень у хворих із тиреотоксикозом.

Навчальні питання:

1. Ускладнення при операції на ЩЗ.
2. Технічні прийоми і послідовність виконання операції на ЩЗ з метою попередження інтраопераційних ускладнень.
3. Основні етапи типової гемі- і тиреоїдектомії, варіанти топографічної анатомії поворотного гортанного нерва, верхнього гортанного (голосового) нерва, прищитоподібних залоз.
4. Профілактика тиреотоксичного кризу в післяопераційному періоді.
5. Невідкладна інтенсивна терапія при виникненні тиреотоксичного кризу.

Контрольні питання:

1. Ускладнення під час операції на ЩЗ.
2. Основні етапи виконання гемі- і тиреоїдектомії, технічні прийоми запобігання інтраопераційних ускладнень.
3. Варіанти топографічної анатомії поворотного гортанного і верхнього гортанного (голосового) нервів, нижньої і верхньої щитоподібних артерій і вен.
4. Післяопераційне медикаментне лікування хворого на дифузний токсичний зоб, профілактика тиреотоксичного кризу, інших післяопераційних ускладнень.
5. Невідкладні заходи та інтенсивна терапія тиреотоксичного кризу.

Перелік практичних навичок, якими повинен володіти лікар-хірург після закінчення аспірантури

Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Венепункція. Венесекція.	+++
Визначення групи крові.	+++
Переливання компонентів крові та її замінників.	+++
Інфузія сольових, колоїдних, плазмозамінних розчинів, харчових речовин.	+++
Визначення венозного тиску.	+++
Визначення тривалості кровотечі і часу зсідання крові.	+++
Місцеве знеболення.	+++
Проведення комплексу вправ ЛФК в післяопераційному періоді.	+++
Пальцеве дослідження прямої кишки.	+++
Промивання шлунка, аспірація шлункового вмісту.	+++
Введення зонда Блекмора.	+++
Сифонна клізма.	+++
Паранефральна блокада.	++
Пункція черевної порожнини.	++
Пункція абсцесу черевної порожнини.	+
Лапароскопія.	++
Ph-метрія шлункового вмісту.	++
Зондове годування хворого.	++
Ультрасонографія судин нижніх кінцівок.	+
Пункція плевральної порожнини.	+++
Дренування плевральної порожнини.	++
Лапароцентез. Діагностичний перитонеальний лаваж.	++
Анестезіологічно-реанімаційне відділення	
Перидуральна анестезія.	+
Інтубація трахеї.	+++
Звільнення дихальних шляхів від стороннього тіла. Штучне дихання.	+++
Допоміжне дихання. Штучна вентиляція легень.	++
Закритий масаж серця.	+++
Трахеостомія (відпрацювання операції на трупі).	+++
Пункція трахеї і мікроіригація бронхіального дерева.	+++
Коніотомія.	++
Урологічне відділення	
Катетеризація і промивання сечового міхура.	+++

Цистоскопія.	++
Новокаїнова блокада сім'яного канатика.	+++
Катетеризація сечоводу.	+
Гінекологічне відділення	
Вагінальне дослідження.	+++
Пункція заднього склепіння піхви.	++
Онкологічний центр	
Пункційна біопсія пухлини.	++
Мамографія.	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	
Спинномозкова пункція.	++
Вправлення вивихів плеча і стегна.	+++
Репозиція кісткових уламків при нескладних переломах кісток кінцівок	++
Гіпсова іммобілізація при переломах кісток.	+++
Накладання скелетного витягу.	++
Пункція колінного суглоба.	+
Поліклініка	
Місцеве знеболення при гнійних захворюваннях кисті.	+++
Пункція абсцесу.	+++
Рентгенологічний кабінет	
Рентгеноскопія і рентгенографія грудної клітки.	+
Оглядова рентгеноскопія живота.	++
Рентгеноскопія шлунково-кишкового тракту.	+
Іригоскопія та іригографія.	+
Екскреторна урографія.	++
Холецисто-холангіографія.	++
Ретроградна урографія.	++
Флебографія.	+
Фістулографія і фістулоскопія.	++
Радіоізотопна діагностика захворювань печінки, підшлункової і щитоподібної залоз.	+
Ультрасонографічне обстеження органів черевної порожнини та заочеревинного простору.	+
Комп'ютерна томографія органів черевної порожнини та заочеревинного простору.	+
Магнітно-резонансна томографія органів черевної порожнини та заочеревинного простору.	
Клінічна лабораторія	
Визначення гемоглобіну.	+++
Визначення гематокриту.	+++
Визначення групи та резус-приналежності крові.	+++

Кабінет ендоскопії і функціональної діагностики.	
Гастродуоденоскопія.	++
Аноскопія.	+++
Ректороманоскопія.	++
Колоноскопія.	+
Реовазографія.	++
Капіляроскопія.	++

Перелік операційних втручань, якими повинен володіти лікар-хірург після закінчення аспірантури

Назва втручань	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Типова апендектомія.	+++
Ретроградна апендектомія.	++
Розкриття періапендикулярного абсцесу.	++
Зашивання проривної виразки шлунка і 12-ти палої кишки.	+++
Стовбурова ваготомія з пілоропластикою, дуоденопластикою.	++
Гастро-, дуоденотомія, висічення, екстеріоризація виразки.	++
Операції при защемленій грижі.	+++
Ентеротомія.	++
Резекція кишки.	++
Ілеотрансверзостомія.	++
Гастротомія. Прошивання варикозно-розширених вен кардіального відділу стравоходу.	+
Цеко-, трансверзо-, сигмостомія.	++
Інтубація кишки.	++
Роз'єднання зростів при злуковій кишкової непрохідності.	++
Лапаротомія при перитоніті, дренажування черевної порожнини.	++
Інтраперитонеальний лаваж.	+
Розкриття міжпетлевих абсцесів.	++
Розкриття абсцесу простору Дугласа.	++
Розкриття піддіафрагмального абсцесу.	++
Холецистостомія.	++
Холецистектомія „від дна”.	++
Холецистектомія „від шийки”.	++
Холедохотомія і холедохостомія.	++
Накладання білідигестивного анастомозу.	+
Дуоденотомія, папілотомія, папілопластика.	+

Дренування чепцевої сумки при панкреатиті.	++
Секвестректомія, резекція хвоста підшлункової залози.	++
Дренування заочеревинного простору.	++
Операція при кісті підшлункової залози: марсупіалізація, внутрішнє дренування.	+
Ампутація кінцівки.	++
Резекція шлунка за Більтрот-1.	+
Резекція шлунка за Більтрот-2.	+
Селективна проксимальна ваготомія.	+
Операції при пупковій грижі.	+++
Операції при грижі білої лінії живота.	+++
Операції при пахвинній грижі.	+++
Операції при стегновій грижі.	+++
Операції при післяопераційній грижі.	++
Субтотальна резекція щитоподібної залози.	+
Операції при варикозному розширенні вен нижньої кінцівки: Маделунга, Нарата, Бебкока, Кляппа.	++
Операція Лінтона-Кокета.	++
Операції при геморої.	++
Первинна хірургічна обробка опіку.	++
Пересадка шкіри.	++
Операції при гемопневмотораксі.	++
Операції при проникаючих травмах грудної клітки.	++
Торакотомія, зашивання рани серця.	++
Спленектомія.	++
Зашивання рани печінки.	++
Зашивання ушкоджень кишок.	++
Урологічне відділення	
Епіцистостомія.	++
Операції при водянках яєчка і сім'яного канатика.	++
Операції при варикозному розширенні вен сім'яного канатика.	++
Зашивання рани сечового міхура.	++
Розкриття паранефриту.	++
Гінекологічне відділення	
Видалення маткової труби при порушеній позаматковій вагітності.	+++
Видалення кісти яєчника.	+++
Клиновидна резекція яєчника.	+++
Онкологічний центр	
Операції при мастопатії і доброякісних пухлинах грудної залози.	++
Секторальна резекція грудної залози.	++
Радикальна мастектомія при раку грудної залози.	+

Резекція шлунка при раку.	+
Проксимальна резекція шлунка.	+
Гастректомія.	+
Гастротомія.	+++
Гастроентеростомія.	++
Правобічна і лівобічна геміколектомія. Резекція поперечно-ободової кишки.	+
Резекція сигмоподібної кишки.	+
Операція Гартмана.	++
Висока передня резекція прямої кишки.	+
Черевно-анальна резекція прямої кишки.	+
Екстирпація прямої кишки.	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	
Первинна хірургічна обробка рани м'яких тканин.	+++
Трепанация черепа.	+
Первинна хірургічна обробка проникаючої рани черепа.	+
Ламінектомія.	+
Остеосинтез при переломі кісток.	+
Первинна хірургічна обробка відкритого перелому кісток	++
Секвестректомія.	++
Операції при бурситі.	++
Поліклініка	
Розкриття карбункула, гідраденіту.	+++
Розкриття абсцесу.	+++
Операції при підшкірному, шкірному панариціях, пароніхії.	+++
Операції при сухожилковому і кістковому панариціях.	++
Розкриття гнійників кисті.	++
Видалення доброякісних пухлин м'яких тканин (ліпом, фібром)	+++
Видалення доброякісних пухлиноподібних утворів м'яких тканин (атероми, гігроми).	+++
Видалення стороннього тіла з м'яких тканин.	+++

Освітньо-кваліфікаційна характеристика лікаря-спеціаліста-хірурга

Лікар-хірург повинен знати:

- організацію планової та невідкладної допомоги населенню країни (загальні питання), організацію роботи в хірургічному відділенні і в кабінеті поліклініки, перев'язувальній, операційній;
- організацію медичної допомоги населенню за умов виникнення екстремальних ситуацій з масовими ушкодженнями;
- основні питання клінічної анатомії;
- нормальну фізіологію систем організму, етіологію та патогенез хірургічних захворювань;
- орієнтуватись в константах гомеостазу, їх порушеннях та корекції;
- інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на їх основі узагальнення та практичні висновки;
- питання асептики та антисептики в хірургії; основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму хірургічного відділення;
- основи фармакотерапії (зокрема антибіотико- та гормонотерапії), основи імунології, антибіотикопрофілактики в хірургії;
- клінічні симптоми основних хірургічних захворювань, особливості їх перебігу у дітей, диференційну діагностику хірургічних хвороб з суміжною (урологічною, гінекологічною, терапевтичною) патологією;
- основи фізіотерапії, курортології, лікувального масажу та інших параклінічних методів;
- основи дієтології;
- питання специфічних хірургічних інфекцій (правець, сказ тощо);
- основи післяопераційної реабілітації та положення про тимчасову та стійку втрату працездатності.

Лікар-хірург повинен вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- визначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, прокоментувати їх результати;
- чітко визначити тяжкість стану хворого та обсяг реанімаційних заходів;
- надати невідкладну допомогу хворим в термінальних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, термінова трахеостомія, зупинка зовнішньої кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
- визначити показання для госпіталізації за профілем та організувати її;
- провести диференційну діагностику захворювання у дорослих та дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів;

- обґрунтувати тактику консервативного та операційного лікування хворих з хірургічними захворюваннями;
- обґрунтувати показання до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення;
- визначити групову і резус-приналежність крові, виконати проби на індивідуальну сумісність, переливати компоненти крові та кровозамінні розчини, діагностувати гемотрансфузійні ускладнення та застосовувати заходи боротьби з ними;
- застосувати принципи післяопераційного лікування хворих;
- своєчасно діагностувати і лікувати післяопераційні ускладнення.

Лікар-хірург повинен володіти наступними маніпуляціями та технікою операцій:

- пункцією вени, вимірюванням венозного тиску, венесекцією;
- первинною хірургічною обробкою рани;
- методикою трахеотомії, трахеостомії та коніотомії;
- пункцією плевральної порожнини, її дрениванням;
- пункцією порожнини перикарду і серця;
- введенням шлункового зонда та зонда Блекмора-Сенгстекена;
- пункцією черевної порожнини, лапароцентезом, діагностичним перитонеальним лаважем;
- методикою екстрених лапаротомій;
- операціями при гострому апендициті, гострому холециститі, проривній виразці шлунка і дванадцятипалої кишки, защемленій грижі, гострій непрохідності кишок, травматичному розриві селезінки, кишок та інших органів;
- накладанням гастростоми, ентеро- та колостоми;
- дослідженням прямої кишки: пальцевим методом, з допомогою ректального дзеркала, аноскопа;
- перев'язуванням гемороїдальних вузлів;
- методами консервативного та операційного лікування хворих з внутрішньою кровотечею;
- методами розкриття та дренивання абсцесів, флегмон, парапроктитів, панариціїв, карбункулів;
- фістулографією;
- лікуванням опікових ран та ран при відмороженні;
- видаленням сторонніх тіл із м'яких тканин;
- видаленням доброякісних пухлин м'яких тканин, які розташовані поверхнево;
- зупинкою кровотечі при травмі магістральних судин;
- методами паранефральної, вагосимпатичної, провідникової та інших новокаїнових блокад;

- методами катетеризації, пункції сечового міхура та епіцистостомії;
- методами знеболення і тимчасової та постійної іммобілізації при переломах різної локалізації, вправлення вивихів;
- технікою проведення планових операцій при грижах, варикозній хворобі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Медичні ресурси мережі Інтернет

2. Абакумов М.М. Булава Г.В. Повреждение груди, живота и иммунная система. – М.: ООО «СТРОМ», 2006. – 176 с.
3. Абдоминальная травма. Руководство для врачей / под ред. Ермолов А.С.– М.: Видар, 2010. – 504 с.
4. Абдоминальная хирургическая инфекция: клиника, диагностика, антимикробная терапия: практ.рук–во / под ред.В.С.Савельева, Б.Р.Гельфинда. – М., 2006.– 168 с.
5. Альперович Б. И. Хирургия печени / Б. И. Альперович. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2013. – 352 с.
6. Андреас М. КайзерКолоректальная хирургия / М. Андреас. – М.: Бином, 2011. – 755 с.
7. Анищук, А. А. Эндоскопия – взгляд изнутри: пособие / А. А. Анищук; Томский воен.–мед. ин–т. – М.: МИА, 2008. – 240 с.
8. Анциферов М.Б. Синдром диабетической стопы: диагностика, лечение и профилактика / М.Б. Анциферов. – М.: МИА, 2013. – 304 с.
9. Атлас абдоминальной хирургии. Том 1. Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2008. – 508 с.
10. Атлас абдоминальной хирургии. Том 2. Хирургия желудка и двенадцатиперстной кишки / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2009. – 472 с.
11. Атлас абдоминальной хирургии. Том 3. Хирургия тонкой и толстой кишки, прямой кишки и анальной области / под ред. Э.Итала. – М.: Медицинская литература, 2008. – 448 с.
12. Атлас онкологических операций / под ред. В. И. Чиссова, А. Х. Трахтенберга, А. И. Пачеса. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 632 с.
13. Балаболкин М.И., Клебанова Е.М., Креминская В.М. Фундаментальная и клиническая тироидология: Руководство. — М.: Медицина, 2007. — 816 с.
14. Барановский А.Ю. Болезни оперированного желудка / А.Ю. Барановский. –С-Пб.: С-ПБМАПО, 2010. – 382 с.
15. Барановский А.Ю. Желтухи. Руководство для врачей/ А.Ю. Барановский. – С-Пб.: С-ПБМАПО, 2014. – 392 с.
16. Барановский А.Ю., Кондрашина Э.А., Левин Л.А. Лечебное питание больных после операций на органах пищеварения.- Санкт-Петербург: Диалект, 2006 – 160 с.
17. Барышев Б.А. Кровезаменители. Компоненты крови: справочник для врачей /Б.А. Барышев. – С-Пб.: Н–Л, 2010. – 204 с.
18. Бисенков Л.Н. Неотложная хирургия груди и живота. – С-Пб, 2006. – 560 с.
19. Бойко В.В., Замятин П.Н., Удербаяев Н.Н., Скорый Д.И., Наконечный Е.В. Хирургия повреждений печени. – Х.: Б.и., 2007. – 240 с.
20. Бойко В.В., Флорикян А.К., Авдосьев Ю.В. и др. Гнойные заболевания легких и плевры. – Харьков: Прапор, 2007. – 576 с.
21. Браун Д.Л. Атлас регионарной анестезии / Д.Л.Браун. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 464 с.

22. Бунина М.В. Предоперационный период /М.В.Бунина. – М.: ГЭОТАР–МЕД, 2009. – 128 с.
23. Ватазин А.В. Послеоперационный перитонит. Хирургические концепции и методы экстракорпоральной гемокоррекции/ А.В.Ватазин.– М.: Бином–пресс, 2014. – 416 с.
24. Венозний тромбоемболізм: діагностика, лікування, профілактика. Міждисциплінарні клінічні рекомендації / В. Н. Бойко, Б.О. Матвійчук [та ін.]. – Київ, 2013. – 63 с
25. Видеоэндоскопическая диагностика и минимально инвазивная хирургия холелитиаза / под ред. М.Е. Ничитайло. – К.: ВСИ "Медицина", 2013. – 296 с.
26. Вишневский А.А., Рудаков С.С., Миланов Н.О. Хирургия грудной стенки. Видар, 2005. – 312 с.
27. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій / За ред. В.Я. Білого. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. – 324 с.
28. Вказівки з воєнно-польової хірургії. / За ред. Я.Л. Заруцького. – К.:СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 396 с.
29. Власов А.П. Диагностика острых заболеваний живота: руководство /А.П.Власов, М.В. Кукош. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2014. – 448 с.
30. Волков С.И., Ермолов А.С., Лужников Е.А. Химические ожоги пищевода и желудка. – Медпрактика – М., 2006. – 120 с.
31. Воробьев А. А. Алгоритмы оперативных доступов/А. А.Воробьев. – С-Пб.: ЭЛБИ–С-Пб, 2010. – 256 с.
32. Гостищев В.К. Инфекции в хирургии. Рук.для врачей. – Москва: «ГЕОТАРМедиа», 2007. – 761 с.
33. Гостищев В.К.Гастродуоденальные кровотечения язвенной этиологии / В.К. Гостищев, М.А. Евсеев. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 384 с.
34. Гострий апендицит та його ускладнення. / Михайлович В.В., Матвійчук О.Б., Богуцький І.Я. – Львів: Тріада-Плюс, 2011. –154 с.
35. Демченко В.И. Перитонит: клиника, диагностика, лечение /В.И. Демченко. – Нижний Новгород: НГМА, 2015. – 60 с.
36. Ермолов А.С. Диагностика и лечение острого панкреатита /А.С.Ермолов. – М.: Видар – М, 2013. – 384 с.
37. Жебровский В.В. Хирургия грыж живота. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2005. – 384 с.
38. Закрита травма живота / В.В. Бойко, М.Г. Кононенко. – Х., 2008. – 528 с.
39. Замятин П.Политравма. Руководство для врачей (в 2–х томах)/ П. Замятин. – Харьков: Фактор, 2011. – 1328 с.
40. Ирвин Р.Процедуры и техники в неотложной медицине / Р. Ирвин. – М.: Бином, 2014. – 392 с.
41. Інноваційні технології лікування гострих шлунково-кишкових кровотеч / Л.Я. Ковальчук, Є.М. Шепетько, В.О. Шапринський, В.А. Шуляренко та ін; за ред. Є.М. Шепетька – Київ – Фенікс, 2014 – 424с
42. Калинин Р.Е. Операции на сосудах: учебное пособие/ Р.Е.Калинин. – М.: ГЭОТАР–МЕД,2015. – 120 с.
43. Клавьен Пьер–Ален. Атлас хирургии верхних отделов желудочно–кишечного тракта, печени, поджелудочной железы и желчных путей/ Пьер–Ален Клавьен. – М.: Бином, 2009. – 980 с.

44. Клайн Д. Острая абдоминальная патология/ Д. Клайн. – М.: Бином, 2014. – 293 с.
45. Ковалев А.И. Стратегия и тактика неотложной абдоминальной хирургии / А.И.Ковалев. – М.: Бином, 2014. – 358 с.
46. Козлов В.К. Сепсис: этиология, Иммунопатогенез, концепция иммунотерапии. – К.: «АННА - Т», 2007. – 296с.
47. Козлов С.Н. Современная антимикробная химиотерапия: Руководство для врачей / С.Н. Козлов. – М.: МИА, 2009. – 448 с.
48. Кондратенко П.Г., Васильев А.А., Конькова М.В. Острый панкреатит.–Донецк, 2008.–352с.
49. Кондратенко П.Г., Губергриц Н.Б., Элин Ф.Э., Смирнов Н.Л. Клиническая колопроктология: Руководство для врачей. – Х.: Факт, 2006. – 385 с.
50. Кондратенко П.Г., Смирнов Н.Л., Раденко Е.Е. Острое кровотечением в просвет органов пищеварительного канала: Практическое руководство. – Донецк, 2006. – 420 с.
51. Кондратенко П.Г., Соболев В.В. Хирургическая инфекция: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 512 с.
52. Кондратенко П.Г., Стукало А.А., Раденко Е.Е. Гастроинтестинальная эндоскопия: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 374 с.
53. Конькова М.В. Диагностическая и интервенционная сонография в неотложной абдоминальной хирургии. – Донецк: Новый мир, 2005. – 300 с.
54. Кусталоу К. Неотложные врачебные манипуляции. Цветной атлас/К. Кусталоу. – М.: Практика, 2006. – 160 с.
55. Лебедев Н.В. Гастродуоденальные кровотечения/ Н.В.Лебедев.– М.: Бином, 2015. – 232 с.
56. Лысенко М. В. Острый панкреатит. Дифференцированная лечебно-диагностическая тактика /М. В. Лысенко.–М.: Литтерра, 2010. – 176 с.
57. Маврин М.И. Атлас операций на органах желудочно–кишечного тракта и поджелудочной железе / М.И. Маврин. – М.: Казань, 2013. – 52 с.
58. Майстренко Н.А. Практикум по неотложной абдоминальной хирургии/ Н.А. Майстренко. – С-Пб.: ЭЛБИ–С-Пб, 2011. – 288 с.
59. Мак-Интайр Р.Б. Алгоритмы диагностики и лечения в хирургии /Мак–Интайр Р.Б.,Стигманн Г.В., Айсман Б.; пер. с англ В.Д. Федорова. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 744 с.
60. Малоштан А.В., Бойко В.В., Тищенко А.М, Криворучко И.А. Лапароскопические технологии и их интеграция в билиарную хирургию. – Харьков: СИМ, 2005. – 367 с.
61. Мальцева Л.А., Усенко Л.В., Мосенцев Н.Ф. Сепсис (эпидемиология, патогенез, диагностика, интенсивная терапия). – Днепропетровск: АРТПРЕСС, 2004. – 158 с.
62. Мамчур В.Й., Десятерик В.І., Котов О.В. Антибактеріальна терапія та профілактика в хірургії // Кривий Ріг – 2012 – 110с.
63. Медико-соціальна експертиза тимчасової та стійкої непрацездатності: Навчально-методичний посібник/ Іпатов А.В., Науменко Л.Ю., Сергієні О.В., [і ін.] – Д.: Друк. ДНУ, 2006. – 350 с.
64. Меньков А.В. Основы ухода за больными в хирургической клинике /А.В.Меньков. – Нижний Новгород: НГМА, 2014. – 114 с.
65. Невідкладна військова хірургія : [посібник] : присвяч. військ. лікарям / Інститут Бордена (США); ред.: В. Чаплик, П. Олійник, А. Цегельський ; пер. з англ. А. Кордіак

- [та ін.]. - 4-те америк. перегл. і випр. вид. : укр. вид. - Київ : Наш формат, 2015. – 540 с.
66. Непроходимость кишечника (Руководство для врачей). / Под ред. А.П. Радзиховского. – К.: Феникс, 2012. – 504 с.
67. Никифорова Я.В. Основные положения Согласительной конференции по диагностике и лечению инфекции *Helicobacter pylori* — Маастрихт V (2015) / Я.В. Никифорова, Н. И.Черелюк, Т. Н.Толстова // Сучасна гастроентерол.— 2016.— №6(92).— С. 119—133.
68. Ничитайло М.Е., Скумс А.В. Повреждения желчных протоков при холецистэктомии и их последствия. – К.: Маком, 2006. – 344 с.
69. Овчинников В.А. Соединение тканей в хирургии: руководство для врачей / В.А.Овчинников. – Нижний Новгород: НГМА, 2014. – 152 с.
70. Онкологія: Підручник. 3 видання, перероб. і доп. За ред. проф. Б.Т. Білінський К.: Здоров'я, 2004. – 528 с.
71. Оперативная лапароскопия. Н.Е.Чернеховская, В.Г.Андреев, А.В.Поваляев. – М.: «МЕДпрессинформ», 2010. – 190 с.
72. Оперативная хирургия. Учебное пособие / Гетьман И.Б. – Издательство: Научная книга, Саратов, 2012. – 159 с.
73. Осипова, Н. А. Боль в хирургии: средства и способы защиты / Н. А. Осипова, В. В. Петрова. – М.: МИА, 2013. – 464 с.
74. Паньків В.І. Практична тиреоїдологія. — Донецьк: Видавець Заславський О.Ю., 2011. — 224 с.
75. Поздняков Б. В. Основы оперативной хирургии внепеченочных желчевыводящих путей / Б. В. Поздняков. – СПб.: ЭЛБИ–С–Пб, 2011. – 384 с.
76. Рациональная инфузионная терапия / под ред. В.И. Черния. – Д.: Заславский, 2012. – 184 с.
77. Русин В.І., Болдіжар О.О., Русин А.В., Болдіжар П.О., Румянцев К.Є. Гострий панкреатит. Псевдокісти підшлункової залози. – Ужгород: ВЕТА Закарпаття, 2006. – 204с.
78. Савельев В.С. Панкреонекрозы/ В.С.Савельева. – М.:МИА, 2008. – 264 с.
79. Савельев В.С. Перитонит / В.С.Савельев. – М.: Литтерра, 2006. – 208 с.
80. Савельев В.С. Сепсис: классификация, клинико–диагностическая концепция и лечение/ В.С. Савельев. – М.: МИА, 2013. – 360 с.
81. Сажин, В. П. Эндоскопическая абдоминальная хирургия / В. П. Сажин, А. В. Федоров, А. В. Сажин. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2010. – 512 с.
82. Сахарчук И.И. Воспалительные заболевания легких и плевры. – К.: Книга плюс, 2006. – 296 с.
83. Седлецкий Ю.И. Современные методы лечения ожирения. – С-Пб.:ЭЛБИ–С–Пб, 2007. – 415 с.
84. Сепсис и полиорганная недостаточность / В.Ф. Саенко, В.И. Десятерик, Т.А. Перцева, В.В. Шаповалюк. – Кривой Рог: Минерал, 2005. – 466 с.
85. Сосудистая хирургия по Хаймовичу/ под редакцией Э. Ашера. – М.: Бином., 2010. – 1184 с.
86. Стандарти організації та професійноорієнтовані протоколи надання медичної допомоги хворим з невідкладною хірургічною патологією органів живота // Науково-методичне видання // За редакцією Березницького Я.С., Фоміна П.Д. – К.: ТОВ «Доктор-Медіа», 2010 – 470с. (серія «Бібліотека «Здоров'я України»)

87. Стражнов А.В. Патология пищевода, требующая неотложной помощи. – Нижний Новгород: НГМА, 2007. – 108 с.
88. Торакальна травма: учебовий посібник для лікарів хірургічного профілю / [А.В.Макаров, В.Г.Гетьман, В.І.Десятерик та ін.]. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
89. Усенко О.Ю., Білоус Г.В., Путинцева Г.Й. Хірургія. 3-тє видання // Київ – ВСВ «Медицина» - 2015 – 416с.
90. Фёдоров И.В., Сигал Е.И., Славин Л.Е. Эндоскопическая хирургия. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 544 с.
91. Фелештинський Я.П. Післяопераційні грижі живота. – К.: ТОВ «Бізнес–Логіка» 2012. – 200 с.
92. Фергюсон М. Атлас торакальної хирургии. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2009. – 304с.
93. Френк Неттер. Атлас анатомії людини (під ред. проф. Чайковського Ю.Б., переклад з англ. к.мед.н. Цегельського А.А.), – Львів, Наутілус, 2004
94. Хирургические болезни и травмы в общей врачебной практике: учеб. пособие. / Суковатых Б.С., Сумин с.А., Горшунова Н.К. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 624 с.
95. Хирургия поврежденных печени / под ред. В.В. Бойко. – Х., 2007. – 240 с.
96. Хірургічні хвороби: Підручник / За ред.. проф.. П.Г.Кондратенка. - Х.: Фак І,2006. 916 с.
97. Хірургія / За ред. Б.П. Лисенка, В.Д. Шейка, с.Д. Хімича. – Київ, ВСВ «Медицина», 2010. – 712 с.
98. Хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2010. – 1056 с.
99. Хірургія. Том 1 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова, В.О. Шідловського. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро–VAL», 2006. – 443 с.
100. Хірургія. Том 2 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро–VAL», 2007. – 628 с.
101. Хірургія: підручник / За ред. проф. П.Г. Кондратенка. – К.: Медицина, 2009. – 968 с.
102. Цыбуляк Г.Н. Общая хирургия поврежденных. – С-Пб.: Гиппократ, 2005.–648 с.
103. Цыбусова Т.Н. Острые и хронические неспецифические гнойно–деструктивные заболевания легких и плевры в хирургии: учебное пособие / Т.Н.Цыбусова. – Н.Новгород: Ниж. ГМА, 2008. – 212 с.
104. Чернеховская Н.Е.Диагностическая лапароскопия/ Н.Е. Чернеховская. – М.: Медпресс, 2009. – 136 с.
105. Чернов В. Н.иОстрая непроходимость кишечника/ В. Н. Чернов, Б. М. Белик. – М.: Медицина, 2008. – 512 с.
106. Черный В.И., Колесников А.Н., Кабанько Т.П. Современные направления в интенсивной терапии и профилактике нарушений гемостаза в медицине критических состояний (практическое руководство). – Донецк, «Новый мир», 2006. – 224 с.
107. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операций на органах пищеварения (в двух томах) // Київ, «Наукова думка», 2005 – 626с.
108. Шальков Ю.Л. Кишечные швы и анастомозы в хирургической практике / Ю.Л. Шальков. – М.: Бином, 2013. – 204 с.
109. Шальков Ю.Л., Гамидов А.Н. Спаечный синдром. – Харьков: Коллегиум, 2010. – 244 с

110. Шахшаль Г. Практическая колоноскопия. Методика, рекомендации, советы и приемы / Г. Шахшаль. – М.: МЕДпресс–информ, 2012. – 192 с.
111. Швед М.І., Пасечко Н.В., Мартинюк Л.П. та ін. Клінічна ендокринологія в схемах і таблицях. — Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2006. — 344 с.
112. Шулуток А.М., Овчинников А.А., Ясногородский О.О., Мотус И.А. Эндоскопическая торакальная хирургия. – М.: Медицина, 2006. – 464 с.
113. Шумпелик Ф. Атлас общей хирургии / Ф. Шумпелик – М.: Бином, 2010. – 616 с.
114. Экстренная медицинская помощь при травме / под редакцией Э. Мура, Л. Мэттокса, Д. Феличиано. – М.: Практика, 2010. – 744 с.
115. Эндоскопическая диагностика заболеваний пищевода, желудка и тонкой кишки: учеб. пособие / Н. Е. Черняховская [и др.]. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: МЕДпресс–информ, 2008. – 200 с.
116. Энтеросорбция при ожоговой болезни / Г.П.Козинец, А.М.Боярская, О.И.Осадчая [и др.]. – К.: Богдана, 2009. – 264 с.
117. Agresta F. Laparoscopic Cholecystectomy / Ferdinando Agresta, Fabio Cesare Campanile, Nereo Vettoreto // Springer International Publishing Switzerland. – 2014. – 185 p.
118. Avci C., Schiappa J.M. Complications in laparoscopic surgery: a guide to prevention and management. – Springer, 2016 – 118 p.
119. Bonavina L. Innovation in Esophageal Surgery / Springer-Verlag Italia. – 2012. – 136 p.
120. Brent G.A., Larsen P.R., Davies T.F. Hypothyroidism and thyroiditis / Kronenberg H.M., Melmed S., Polonsky K.S., Karsen P.R. eds. Williams Textbook of Endocrinology. — 11th ed. — Philadelphia, Pa: Saunders Elsevier, 2008. — 1872p.
121. Brethauer S. Minimally Invasive Bariatric Surgery / Stacy Brethauer, Philip R. Schauer, Bruce D. Schirmer // Springer-Verlag New York. Distribution rights for India: Delhi Book Store, New Delhi, India. – 2015. – 544 p.
122. Canonico Silvestro. Inguinal Hernia / InTech. – 2014. – 132 p.
123. Clinical Management of Thyroid Disease / Ed. by F.E. Wondisford, S. Radovick. — John Hopkins University School of Medicine. — Baltimore, Maryland, 2009. — 860 p.
124. Clinical pancreatology for practicing gastroenterologists and surgeons / Ed. by J. E. Dominguez-Munoz. — Oxford [et al.]: A Blackwell Publ. Co., 2005. — 535 p.
125. Dai Yamanouchi. Vascular surgery. InTech. – 2012. – 262 p.
126. Dienemann Hendrik C. Chest Surgery / Hendrik C. Dienemann, Hans Hoffmann, Frank C. Detterbeck // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2015. – 544 p.
127. Dubrana F. Techniques chirurgicales / Frederic Dubrana, Philippe Pasquier // Springer-Verlag Paris. – 2011. – 387 p.
128. Givel J-C. Anorectal and colonic diseases. A practical guide to their management / J-C. Givel, N.J. Mortensen, B. Roche // Third edition. – Springer. – 2006. – 802 p.
129. Hirsh J. Guidelines for antithrombotic therapy / J. Hirsh // Eight Edition. Hamilton: BC Decker Inc. — 2008. — 180 s.
130. Hyung Kyu Yang. Hemorrhoids / Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2014. – 142 p.
131. J.R. Howe. Endocrine and Neuroendocrine Surgery / James R. Howe // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2017. – 160 p.
132. Kingsnorth A. N. Management of abdominal hernias / A. N. Kingsnorth. — 2001. – 420 p.

133. Lumley J.S.P. Vascular Surgery / J.S.P. Lumley, Jamal J. Hoballah // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2009. – 462 p.
134. Moshe Schein. Schein's common sense emergency abdominal surgery. Springer. – 2005. – 458 p.
135. Nicolaides A.N. Prevention and treatment of venous thromboembolism. International Consensus Statement. Guidelines according to scientific evidence / A.N. Nicolaides, J. Fareed, A.K. Kakkar [et al.]. — London: CDER Trust, 2006. — 128 s.
136. Oncology – Онкологія. Підручник / І. Б. Щепотін, В. Є. Чешук, Л. В. Гривкова [та ін.]; за ред. проф. І. Б. Щепотіна, Р. Т. Еванса. – К.: Медицина, 2008. – 216 с.
137. Philip H. Gordon. Principles and practice of surgery for the colon, rectum and anus. Third edition. Informa helscare USA, Inc. New York, London. – 2006. – 1354 p.
138. Phlebology, Vein Surgery and Ultrasonography / Eric Mowatt-Larsen, Sapan S. Desai, Anahita Dua, Cynthia E. K. Shortell // Springer International Publishing. – 2014. – 394 p.
139. Schumpelick V. Recurrent hernia. Prevention and treatment / V. Schumpelick, R. J. Fitzgibbons. – Springer-Verlag. Berlin. Heidelberg, 2007. – 433 p.
140. Shiffman M. A. Aesthetic surgery of the abdominal wall / Melvin A. Shiffman, Sid Mirrafati // Springer-Verlag Berlin Heidelberg New York. – 2005. – 244 p.
141. Siewert J.R. Chirurgie/ J. R. Siewert, Hubert J. Stein // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2012. – 1028 p.
142. Stefano Nazari. Front lines of thoracic surgery. InTech. – 2012. – 412 p.
143. Stein E. Anorectal And Colon Diseases. Textbook and color atlas of proctology / E. Stein // Springer. – 2003. – 522 p.
144. Surgical recall. 7th edition. Lorne H. Blackbourne / LWW, Sewenth, North American edition – 2014 – 824 pages
145. The ASCRS Textbook of Colon and Rectal Surgery. Third edition. / S.R. Steele, T. L. Hull, Th.E. Read, T.J. Saclarides, A.J. Senagore, C.B. Whitlow // Springer International Publishing. – 2016. – 1292 p.
146. The Globesity Challenge to General surgery. Foletto, Mirto, Rosenthal, Raul // Springer-Verlag, Padua, Italia – 2014 – 246p.
147. Wexner S.D. Colon and rectal surgery. Abdominal operations / S.D. Wexner, J.W. Fleshman // Lippincott Williams & Wilkins. – 2012. – 612 p.
148. Wu S. Atlas of Single-Incision Laparoscopic Operations in General Surgery / Shuodong Wu, Ying Fan, Yu Tian // Springer Netherlands. – 2013. – 438 p.
149. Zinner M. Maingots Abdominal Operations. McGraw Hill Professional. – 2007. – 1488 p.
150. Zongcheng Yang. Chinese Burn Surgery / Springer Netherlands. – 2015. – 481 p.